

Sykepleierutdanning og forskning

- mangfold og muligheter

www.sykepleierforbundet.no

Forord

Modernisering av offentlig sektor gir sykepleien som velferdsgode flere utfordringer. Sykepleier-tjenesten i kommunene har vært i kontinuerlig endring i mange år og oppgavene og kompleksiteten har skutt fart. Sykehusreformen har gitt et endret bilde - ikke minst er spørsmål som fagansvar, fagutvikling og fagledelse utfordret og delvis uavklart.

Det har også skjedd store endringer i høyere utdanning i Norge ved innføringen av Kvalitetsreformen ved høyskoler og universiteter. På 30 år har sykepleierutdanningen gått fra en "etatsopplæring" til en utdanning på høyskole- og universitetsnivå – som gir en akademisk grad.

På alle områder er kanaler for påvirkning, innflytelse og samarbeid i endring, og NSF har beveget seg fra en ansvarsrolle til en politisk pådriverrolle i utdanningsspørsmål.

Sykepleierutdanning er tema for både helse- og utdanningsmyndigheter, og settes ofte på politisk dagsorden. NSF er med på å sørge for at debattene kommer opp og gir innspill. Vi har hatt skiftende fokus; fra utdanningens rammevilkår, til innhold, form og lengde.

Sykepleiefaget tydeliggjøres igjennom fagformidling - derfor må spørsmål om undervisning, fagutvikling og forskning være levende. Vi må avdekke hva som virker hemmende og hva som virker fremmende på læringen og utviklingen av kompetanse og funksjonsdyktighet. NSF jobber med disse spørsmålene på ulik måte blant annet ved å initiere og finansiere forsknings- og utredningsarbeider – men behovet for forskning er stort. For å styrke utviklingen av sykepleierutdanningen er det en utfordring å få til mer målrettet FOU-arbeid og strategisk forskningsinnsats både i utdanningene og i det kliniske felt.

NSF har som uttalt målsetting å påvirke utdanningspolitikken for å sikre faglig kvalitet og utvikling. Utdanningspolitiske spørsmål utgjorde derfor en viktig del da Landsmøtet høsten 2004 behandlet NSF's politikk for perioden 2005-2007. NSF vil med dette bidra til et tilsvar til utfordringene - et tilsvar som ser helsetjenesten, utdanning, og arbeidsliv i sammenheng nå og i nær fremtid. Vi håper at dette heftet kan være til nytte for medlemmer og

andre som er opptatt av sykepleierutdanning, kompetanseheving og forskning. Vi håper heftet kan gi grunnlag for refleksjon, diskusjon og handling med det formål å sikre gode utdanninger og god forskning. Heftet trekker frem noen sider knyttet til disse utfordringene. Det er basert på de vedtak Landsmøtet 2004 gjorde som er førende for NSF's utdannings- og forskningspolitiske standpunkter.

Oslo, september 2005

Bente Slaatten
Forbundsleder

Lisbeth Normann
Fagsjef

Innhold

Utdanning i ny tid	Side 4
Bachelor i sykepleie – den nye grunnutdanningen	Side 6
Videreutdanninger i sykepleie – før og nå	Side 7
Mastergrad i sykepleie – hvordan og hvorfor	Side 8
Ph.d. og forskning i sykepleie – kunnskap i utvikling	Side 9
Internasjonalisering – sykepleierutdanningen følger med	Side 10
NSF mener	Side 11
Aktuelle nettsider	Side 11

REDAKSJON/TEKST:
Jarle Grumstad
Lisbeth Normann

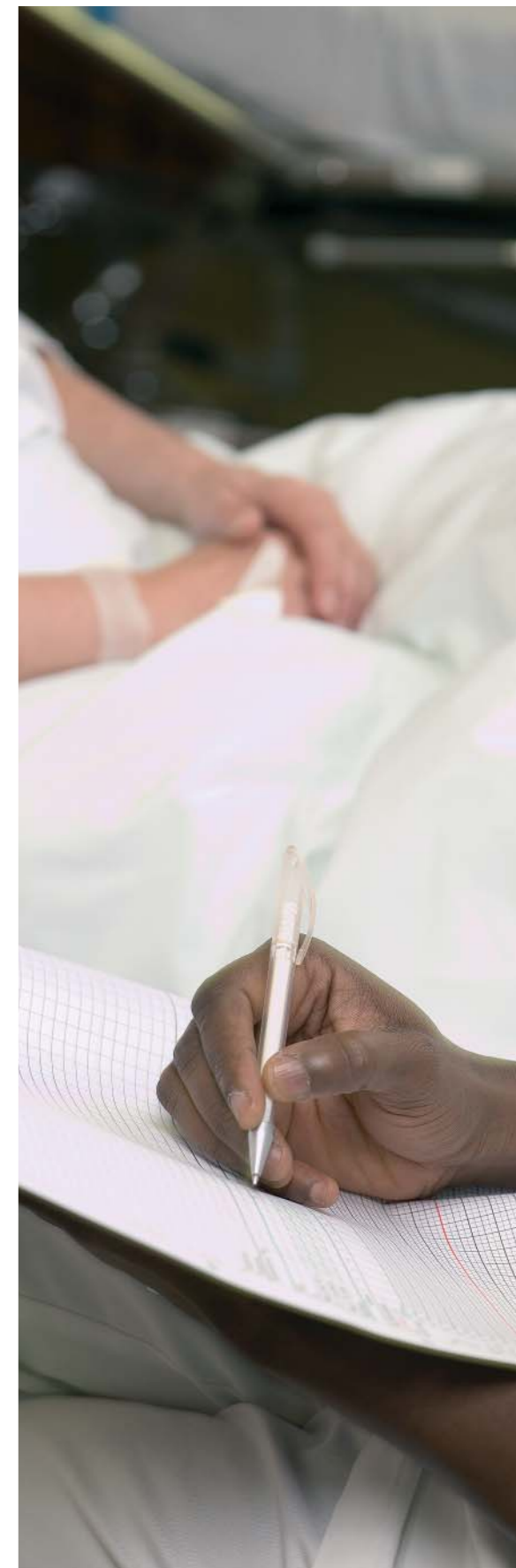
FOTO:
CF Wesenberg/Kolonihaven

GRAFISK DESIGN:
Radar Reklame og Rådgivning AS

PRODUKSJON:
CDDU Grafisk AS

PAPIRTYPE:
Highland Offset

OPPLAG:
1. opplag 10.000, september 2005

Utdanning i ny tid

Større vekt på ledelse, styring og resultater i den enkelte høgskole og universitet er et resultat av ny offentlig styring (New public management) som også utdanningsinstitusjonene er styrt etter. Dette kan, på den ene siden føre til at de samlede ressursene utnyttes bedre. På den annen side vil mer innflytelse til universitetene og høgskolene kunne føre til at den politiske styringen blir erstattet med økonomiske vurderinger av hva som tjener den enkelte institusjon best. Fag som ikke mestrer det nye systemet kan komme dårlig ut. Derfor er nasjonale standarder som rammeplaner og forskrifter av avgjørende betydning som en norm for å sikre enhetlig utdanning.

Økte variasjoner mellom utdanningsinstitusjonene kan føre til utvikling av mer spesialiserte fagmiljøer med solid kompetanse på bestemte områder. Vi ser at dette kan fungere som en faglig profilering for de ulike utdanningsinstitusjonene, men det fordrer også en bedre kunnskapsdeling mellom skolene for en felles grunnlagskompetanse i faget.

Helseforetakene og kommunenes rolle som bestillere av kompetanse og utdanning er tydeligere, og det er en utfordring for sykepleierutdanning på alle nivå å inkludere flere i sin planlegging og samtidig beholde høy faglig integritet og bevissthet. Kunnskapsgrunnlaget i de ulike utdanninger må være i takt med og følge utviklingen i samfunnet det er satt til å tjene, noe som er en kontinuerlig utfordring. Det er befolkningens behov for sykepleietjenester som er i fokus for sykepleierutdanningen. Utdanningen må tilpasses endringer i behovene samtidig som de faglige tradisjoner og grunnleggende verdier bevares.

Arbeids- og oppgavefordelingen i helsetjenesten påvirker kompetansebehovet og kompetansesammensettingen. For sykepleiere stiller dette på den ene siden krav til samhandling med andre yrkesgrupper og at de er tydelige i team og tverrfaglige felleskap. På den andre siden fordrer dette kompetanse til å ta et selvstendig faglig ansvar, finne løsninger og til å kunne prioritere. Dette må, sammen med kunnskap om etikk og helsepolitikk, framheves og utvikles bedre i utdanningene.

Hva som legges i begrepet "faglig forsvarlighet" må den enkelte yrkesgruppe definere ut fra sin standard. For sykepleietjenesten må utdanningene stå

sentralt i dette arbeidet. Det dreier seg om å legge grunnlaget for en forståelse av sammenhengen mellom kompetanse og god praksis, en praksis som skal være i tråd med helselovgivningen og til det beste for pasientene.

Sykepleierutdanningen må på alle nivå gi et tilbud som fører fram til en sluttkompetanse som gjør den enkelte sykepleier, uansett nivå, i stand til å utøve yrket faglig forsvarlig.

Fremtiden vil kreve sykepleiere som er i stand til å utvikle sin kompetanse i tråd med befolkningens behov. Nye områder vil få økt betydning når det gjelder sykepleiernes funksjons- og arbeidsområder. Økt fokus på pasientundervisning og veiledning i sykdomsmestring, kunnskap om lindring av smerter og plager, monitorering og observasjon av sykdom, behandlingsoppgaver, funksjonsvurdering relatert til sykdom, habilitering og rehabilitering er noen av disse.

Oppøvelse av teknisk kunnskap og ferdigheter må gå parallelt med utvikling av evne til kritisk refleksjon og etiske vurderinger når det gjelder møtet mellom teknologi og fag. Sykepleiefaget må prege de teknologiske løsningene og ikke motsatt. Dette vil kreve at opplæringen må bli bedre og mer framtidsrettet.

I tillegg vil det komme et økt behov for kunnskap innen folkehelsearbeid og pedagogikk i tråd med behovet for primær- og sekundærforebyggende helsearbeid. Utfordringene er også store innenfor områder knyttet til barn og unge, livsstilsrelaterte sykdommer, kroniske lidelser og eldreomsorg.

- Sykepleierutdanningen må ha et tydelig innhold i tråd med den fremtidige pasientens behov, samfunnsutviklingen og kravet til kvalitet i tjenesten. Utdanningen må tilby undervisning som gir studentene en sluttkompetanse som gjør dem i stand til å møte helsetjenestens fremtidige utfordringer.
- Sykepleierutdanningen må legge grunnlaget for å synliggjøre sykepleiernes bidrag til verdiskaping i helsetjenesten.
- Sykepleierutdanningen må ha økt satsning på forskning og fagutvikling.
- Sykepleierutdanningen, på alle nivå, må få rammefaktorer som gjør det mulig å utdanne sykepleiere med høy etisk og faglig kompetanse, og som utøver sitt yrke på grunnlag av kunnskapsbasert praksis og faglig forsvarlighet.
- Sykepleierutdanningen skal legge grunnlaget for å bevisstgjøre sykepleiere på sin plass og betydning i helsetjenesten.
- Undervisningen i sykepleie på alle nivå må bygge på det fremste innen klinisk kompetanse og forskning.
- Det må være sammenheng mellom helseutfordringene og helsepolitikken, utdanning og utdanningspolitikken, både på nasjonalt, regionalt og lokalt plan.

Bachelor i sykepleie - den nye grunnutdanningen

Grunnutdanningen i sykepleie fører til graden bachelor i sykepleie. Dette sidestiller sykepleierutdanningen med de tradisjonelle universitetsfagene, og er en utfordring for sykepleierne. Først og fremst gjennom krav om at yrkesutøvelsen skal være forskningsbasert og sykepleie som fag skal være gjenstand for en kontinuerlig utvikling gjennom forskning, fagutvikling og tydeliggjøring av erfaringsbasert kunnskap.

Dette er en følge av Kvalitetsreformen ved høyskoler og universiteter, den viktigste endringen i høyere utdanning i Norge de siste årene. Den har som mål at: – kvaliteten på utdanning og forskning skal bli bedre, – studieintensiteten i utdanningen skal øke, – internasjonaliseringen skal øke.

Kvalitetsreformen påvirker sykepleierutdanningen både på grunnutdannings-, videreutdannings- og høgre grads nivå. Grunnutdanningen i sykepleie blir første skritt på veien i et utdanningsløp som kan gå fra bachelor- til doktorgradsnivå. Gradssystemet innebærer at grunnutdanningen i sykepleie gir en basiskompetanse som fører til autorisasjon som sykepleier og muligheter for videre studier og kvalifikasjoner til høyere grads nivå.

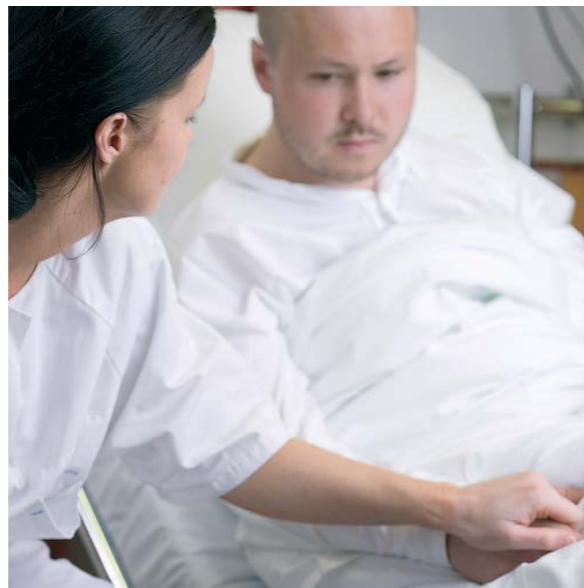
Sykepleierutdanningen omfattes av reformen og gir utfordringer til den enkelte sykepleier, fagmiljøet, undervisningspersonalet, praksisfeltet og til arbeidsgiverne i helsesektoren. I tillegg utfordres samarbeidet dem i mellom.

Nasjonal rammeplan er et viktig styringsverktøy der mål for teori og praksis beskrives. Det er rammeplanen som setter standarden, som gjør evaluering, akkreditering og revidering mulig, og som gir føring for godkjenning av utdanninger tatt andre steder enn i Norge. Det er spesielt viktig for profesjonsutdanningene at standarden sikres på nasjonalt nivå, og at de konkrete elementene i rammeplanen sikrer at de som utdannes fyller kravene til autorisasjon og godkjenning for faglig forsvarlig yrkesutøvelse. På den annen side er det også av betydning at utdanningsinstitusjonene har fleksibilitet og faglig frihet.

Det er knyttet store utfordringer til praksisdelen av utdanningen, både når det gjelder organisering, omfang, områder for praksis og veiledningstilbudet. Det samme gjelder teoriundervisningen der

sykepleiefaget bør styrkes gjennom for eksempel en økning i antall studiepoeng. Det er et paradoks at det sykepleiespesifikke i teoriundervisningen gradvis er blitt redusert på bekostning av fellesfag, samtidig som utdanningen totalt sett er blitt kortere.

- Undervisningen i utdanningene får endrede krav. Tettere oppfølging, nye eksamens- og evalueringsformer og økt innflytelse fra utlandet gir nye utfordringer for undervisningspersonalet.
- Grunnutdanningen i sykepleie er under press. Endring i helsepolitikk og i helsetjenesten påvirker læringsarenaene og gir faglige utfordringer.
- Praksisdelen av sykepleierutdanningen må bli gjenstand for evaluering og akkreditering på lik linje med alt undervisningstilbud på bachelornivå. Det må etableres godkjenningsordninger for praksis med kriterier som gjør det mulig å gjennomføre konkrete vurderinger.
- Det må være tydeligere krav om et forpliktende samarbeid mellom skole og praksisfelt på alle nivå.

Videreutdanninger i sykepleie - før og nå

Det går i retning av at ulikhetene mellom etter- og videreutdanningene viskes ut. Tidligere var skillet tydeligere ved at videreutdanningene var mer omfattende, formaliserte og forankret i en høyskole. Videreutdanningene hadde som formål å gi spisskompetanse. Etterutdanningene var av mindre omfang, av kortere varighet og ikke formalisert gjennom høyskolesystemet. I dag ser vi at all kompetanseheving i økende grad formaliseres gjennom høyskolene, i samarbeid med praksis, og det gis uttelling i form av formell kompetanse og studiepoeng.

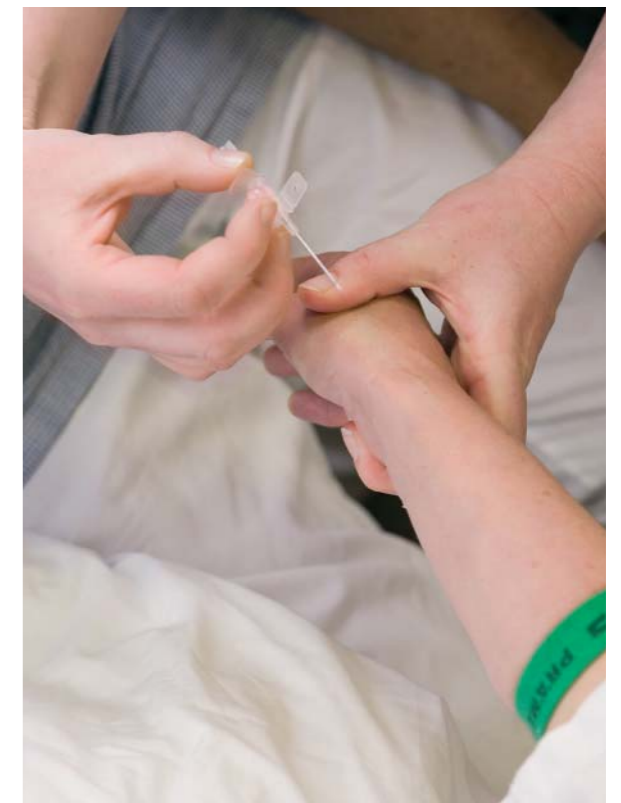
Utviklingen i helsetjenesten går mot stadig mer avansert behandling, både i spesialist- og kommunehelsetjenesten. Dette gjør behovet for etter- og videreutdanninger stort. Det er viktig at det finnes gode tilbud om faglig ajourhold og mulighet for videreutvikling gjennom videreutdanninger. Det vil i fremtiden være et særlig behov for videreutdanninger som gir dybdekunnskap samt en bred og tydelig sykepleiekompetanse innen ulike deler av sykepleiefaget. Tverrfaglige videreutdanninger må suppleres med fagspesifikke tilbud og det må arbeides aktivt for å opprette videreutdanninger som dekker fremtidige behov.

Kompetanseutvikling i kommunehelsetjenesten må være en satsing fremover. Kompleksitet og omfanget av oppgaver som skal løses av primærhelsetjenesten krever høy kompetanse for å sikre en faglig forsvarlig, effektiv og god tjeneste. Det må stimuleres til utvikling av gode videreutdannings- og mastergradstilbud særlig innen geriatri. Bruk av stipendordninger innen psykisk helsearbeid har hatt god effekt – dette kan også etableres for disse utdanningene.

Videreutdanningene må sikres stabile ramme faktorer og finansiering. I dag er videreutdanningstilbudene truet mange steder og viktige fagmiljøer står i fare for å bli borte, fordi det er konjunktursvingninger og kortsiktige planer som avgjør. Stabilitet og langsiktighet i kompetanseoppbygging må legges til grunn for å opprettholde nødvendig kompetanse og for å sikre fremtidig rekruttering til nøkkelkompetanse til helsetjenesten. Alle videreutdanninger som er styrt av nasjonale rammeplaner må sikres stabil og ensartet finansiering og nødvendige studieplasser.

Videreutdanningene i sykepleie har per i dag ingen gradsbevisning. Det betyr at utdanningene står overfor en utfordring i å utvikle disse slik at de kan tilpasses inn i en mastergrad.

- Sykepleiere får et økt krav rettet mot egen yrkesutøvelse: praksis skal være forskningsbasert, faglig ajourhold skal skje kontinuerlig, og deltakelse i systematisk arbeid med fag- og kvalitetsutvikling må bli en ordinær del av yrkesutøvelsen.
- Arbeidsgiver må i større grad ta ansvar for oppbygging av kompetente miljøer for fagutvikling og klinisk forskning, i samarbeid med universiteter og høyskoler.

Mastergrad i sykepleie - hvordan og hvorfor?

All utdanning i sykepleie skal være en integrert del i et utdanningsløp. Beskrevet som en pyramide, skal bachelorgraden i sykepleie være fundamentet og grunnlaget for yrkesutøvelse. Deretter følger mastergrad som erstatter de tidligere studiene ved universitetene som førte til høyere grad for sykepleiere (embetsstudier og hovedfag) og Ph.d. grad (doktorgrad i sykepleie) som gir spisskompetanse i faget og grunnlagskompetanse for forskning.

Mastergrad i sykepleie skal gi dybdekompetanse på spesielle fagområder og er en forutsetning for å utdanne sykepleiere med kompetanse utover bachelorgrad. En mastergrad i sykepleie skal sikre høy klinisk kompetanse, både praktisk og teoretisk. I tillegg må den sikre kompetanse i endrings- og utviklingsarbeid blant annet gjennom vekt på forskningsmetodikk og fagutvikling.

De nye mastergradene kan ha ulikt fokus og fleksibel oppbygging, for eksempel med hovedvekt på klinisk fordypning eller på teoridannelse og forskningsmetode. Begge kan danne grunnlag for opptak til doktorgradsprogram i sykepleie og en Ph.d. grad.

Selv om man nå gjennom gradsstrukturen har innført mastergrader, må det fortsatt være en bred satsning på etter- og videreutdanninger i sykepleie. Disse skal sikre en faglig fordypning og spesialisering innen sykepleiefaget til ulike pasientgrupper.

Etter loven om universitet og høyskoler kan slike studier nå gjennomføres både ved høyskolene og universitetene.

- Sykepleierutdanningene på alle nivå må innpasses i den nye gradsstrukturen.
- Mastergradsstudier i sykepleie må videreutvikles; antall mastergradsstudenter i sykepleie må økes og antall mastergradsprogrammer i sykepleie må økes.

Ph.d. og forskning i sykepleie - kunnskap i utvikling

Doktorgradsprogrammer har i mange år vært tilgjengelig for norske sykepleiere. En rekke doktorander er utdannet de siste årene ved alle våre universiteter. Ph.d. studier erstatter doktorgradsprogrammene og utfordringene ligger bl.a. i å stimulere sykepleiere til å ta en slik grad, utfordre universitetene til å utvikle programmer for det, og utfordre det kliniske felt til å bygge opp fagmiljøer der veiledningskompetansen er sikret og der det arbeides aktivt for å etablere stipendiatstillinger for sykepleiere.

Utviklingen i samfunnet som blant annet skaper helsemessige ulikheter og utfordringer innen forebyggende, behandlende, rehabiliterende og lindrende områder, gjør at kravene til sykepleierens kompetanse endres. Dette krever at sykepleiere tar ansvar for å utvikle sitt kunnskapsområde gjennom å forske og deretter integrere og gjøre forskningsresultatene anvendbare i praksis. Det må være et mål at sykepleiere, gjennom målrettet forskning, kan bidra til å forbedre folkehelsen, utvikle sykepleiefagets teorigrunnlag og bidra til å heve den generelle faglige kvaliteten i helsetjenesten.

Kravet om vitenskapsbasert praksis er tydeligere enn før, og ligger som et krav i lovgivningen. Forskningsresultatene skal underbygge beslutninger som ligger til grunn for tjenestene, og de skal være en kvalitetssikring av at tjenestene holder en god faglig standard. Dette krever at forholdene legges til rette slik at sykepleiere med forskningskompetanse og erfaring, kan være pådrivere og ressurspersoner i dette arbeidet både gjennom eget forskningsarbeid og som veiledere for andre. Det må være en målsetting at antallet sykepleiere med høyere utdanning på Ph.d. nivå øker, slik at vi kan nå målsettingen til NSF om at:

"Sykepleieforskningen skal være et synlig og viktig bidrag i den totale helseforskningen i Norge, og bidra til en bedre kvalitet på den sykepleien som ytes overfor pasientene"

For å oppnå dette mener NSF at det må legges vekt på:

- at antallet sykepleiere med kompetanse og erfaring med forskning øker
- at sykepleiere forsker innen eget fag og i tverrfaglige prosjekter, at sykepleieforskere i Norge initierer og leder forskningsprosjekter nasjonalt og internasjonalt og at resultatene gjøres kjent for og benyttes i praksis og i utdanningene
- at sykepleieforskere tar aktivt del i råd og utvalg der forskningspolitiske beslutninger fattes
- å stimulere til nettverksbygging og samarbeid mellom de fagmiljøene som driver sykepleieforskning nasjonalt og internasjonalt
- at antallet stillinger for sykepleiere som skal veilede, lede og utvikle forskningen øker
- å opprette kliniske lektorater, stipendiater, post.doc. stillinger og professorater for sykepleiere
- å sikre økonomiske midler til stipendiat- og forskerstillinger for sykepleiere og til finansiering av forskningsprosjekter
- å oppfordre sykepleieforskere i Norge til å initiere og lede forskningsprosjekter nasjonalt og internasjonalt

- Forskning, fagutvikling og utdanning hører sammen. Forskningsresultater må formidles og anvendes i praksis.
- Finansiering av forskning og fagutvikling i sykepleie må styrkes.

Internasjonalisering - sykepleierutdanningen følger med

I dagens kunnskapssamfunn må kunnskap og utvikling ikke hindres av landegrensener. Globalisering og internasjonale avtaler påvirker også utdanningssektoren og norsk sykepleierutdanning. Dette gir spennende muligheter og utfordringer. (Bologna/Gats og EU)

Kunnskapssamfunnet som sykepleierutdanningene er en del av har gode muligheter til internasjonalt samarbeid. Norsk sykepleierutdanning skal ha et innhold og en kvalitet som gjør at vi kan møte internasjonale såvel som nasjonale utfordringer.

Kvalitetsreformen stiller krav til internasjonalisering blant annet gjennom utveksling av studenter. Mange norske sykepleierstudenter tar i dag sin utdanning helt eller delvis i utlandet.

Ved økende åpenhet mot utenlandske studier får vi i Norge tilgang på ny kompetanse som kan være et viktig bidrag i utviklingen av norsk sykepleie og sykepleierutdanning.

Å ta del i denne utviklingen vil kreve økte språkkunnskaper og vilje til å motta studenter fra andre land og kulturer. Undervisningen vil måtte foregå på engelsk, både i teori og praksis.

Kvaliteten på studentutveksling må sikres gjennom formalisert samarbeid mellom norske og utenlandske utdanningsinstitusjoner.

Utdanning i utlandet må møte de nasjonale kompetansekravene som stilles for norsk autorisasjon. Opplæring i nasjonale fag må suppleres der dette er nødvendig. Ønsker en å ta videreutdanning utenlands finnes det også mange tilbud. Det er svært viktig å avklare om disse utdanningene gir en kompetanse tilsvarende norsk utdanning på samme felt – der det finnes. For de fleste videreutdanninger i sykepleie i Norge er det nasjonale rammeplaner. Det er grunnlaget for sammenligning av innhold og nivå.

NSF må øve innflytelse på utdanningspolitikk både på nordisk og europeisk plan gjennom de samarbeidsorganer NSF deltar i. Økt internasjonalt samarbeid i sykepleierutdanning på alle nivå er en viktig satsing for kunnskapsutveksling, faglig vekst og utvikling av utdanningen.

Skal norske sykepleiere kunne dra nytte av den enorme kunnskapsutviklingen som skjer i andre land, må vi bli mer internasjonalt orientert. Dette stiller krav til at norske forskningsmiljøer innen sykepleie må samarbeide med forskningsmiljøer i andre land.

- På alle nivåer i sykepleierutdanning er internasjonalt samarbeid viktig for kunnskapsutveksling, faglig vekst og utvikling.
- Internasjonalisering i arbeidslivet og helseprofesjonsutdanningene betinger klare nasjonale føringer på utdanningenes innhold og kvalitet. Nasjonale rammeplaner og klare kompetansekrav for norsk autorisasjon og spesialistgodkjenning må sikre den enkelte yrkesutøvers kompetanse og pasientene en faglig forsvarlig tjeneste.
- Det må være en sammenheng mellom

NSF mener:

utdanningsinstitusjonenes samfunnsoppgave og de ramme faktorene som myndighetene bevilger.

- Finansiering av alle deler og alle nivåer av sykepleierutdanningen må være stabil og forutsigbar. Langsiktig planlegging er nødvendig.
- Avtaler om ansvarsfordeling mellom helseforetakene, kommunene og høyskolene må forbedres.
- Fagmiljøene både i utdanningsinstitusjonene, helseforetakene og kommunene må sammen delta i planlegging og gjennomføring av studietilbudet på alle nivåer av sykepleierutdanningene, lokalt og regionalt. Kapasitet, behov, kvalitet og finansiering må være fokus for et slikt samarbeid.
- Finansiering av forskning og fagutvikling i profesjonsutdanningene generelt og sykepleierutdanningen spesielt må forbedres betraktelig. Undervisning, forskning og fagutvikling må ikke bli salderingsposter i et presset helsevesen.
- Utdanningsinstitusjoner som utdanner helse-

profesjoner har en klar samfunnsoppgave. Myndighetene må sørge for nødvendige ramme faktorer som er stabile og forutsigbare slik at det er mulig å fylle denne oppgaven.

- Økonomiske vurderinger om hva som lønner seg å utdanne for en utdanningsinstitusjon må ikke få forrang fremfor samfunnsmessige hensyn som kvalitet og kvantitet i sykepleierutdanningene.
- Det må være en sammenheng mellom finansiering, kvantitet og kvalitet i utdanning av sykepleiere. Fagmiljøene i sykepleierutdanningene, helseforetakene og kommunehelsetjenesten må delta aktivt i planlegging og gjennomføring av de enkelte studietilbud.
- Praksisdelen av sykepleierutdanningen er avgjørende for sluttkompetansen til den nyutdannede sykepleier. Store mangler og store variasjoner preger denne delen av utdanningen, både når det gjelder grunnutdanning og videreutdanning. Godkjenningsordninger for praksis må etableres på lik linje med annen akkreditering i høyere utdanning.

Aktuelle nettsteder

www.sykepleierforbundet.no

www.utdanning.no

www.samordnaoptak.no

www.kunnskapssenteret.no

www.norgesuniversitetet.no

www.uib.no/nsd/

(Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste – statistikk om utdanning)

<http://odin.dep.no/ufd/>

(Utdannings- og forskningsdepartementet)

www.safh.no

(Statens autorisasjonskontor for helsepersonell)